

Joan Solé Cristòfol (Bellver, 1899-1994)

La bibliografia al voltant de la Guerra Civil espanyola és inacabable. Alguns historiadors han arribat a afirmar que s'ha publicat més sobre la Guerra d'Espanya que sobre la Segona Guerra Mundial. La diversitat d'implicacions i interconnexions és enorme i la multiplicitat d'aspectes que se'n desprenen i de conseqüències que va tenir no s'acaba mai. Les versions i valoracions controvertides segueixen ben vives i mentre cada vegada s'estableix d'una manera més clara que la Guerra d'Espanya és la conseqüència del sollevament militar, d'un cop d'estat de l'exèrcit contra el Govern legítimament constituït de la Segona República, les mirades sobre els fets en el territori que va quedar sota domini dels sollevats i en el territori que va romandre fidel a la República dibuixen un quadre de moltes arestes.

Si ens focalitzem a Catalunya, que en els primers moments de la guerra va quedar del costat fidel de la República, la controvèrsia es dispara a l'hora de valorar i analitzar la revolució social i obrera, les actuacions dels comitès de milícies antifeixistes i també de les actuacions arbitràries d'assassinats i persecucions a la rereguarda. El predomini hegemònic en els primers mesos de la guerra de l'anarquisme de la CNT i de la FAI, des del sindicalisme llibertari fins a l'activisme revolucionari, va portar a tensions diverses en la composició dels Ajuntaments i del Govern de la Generalitat i en realitat mantenia una dualitat de poders que quedaria liquidada després dels fets de maig de 1937.

Altres notícies de Joaquim Nadal i Farreras

És en aquest context controvertit i polèmic que adquireix importància la dicotomia de poders a la Cerdanya polaritzada entre Puigcerdà, que pretenia dominar tota la comarca des del comitè local en mans d'Antonio Martín Escudero, d'alties «el cojo de Málaga», que semblava el terror arbitrari, i Bellver de Cerdanya, que amb l'hegemonia d'un ajuntament de ERC i la personalitat d'un alcalde de conviccions fermes es va encarar amb les pretensions de Puigcerdà. L'alcalde que ho va ser pràcticament de manera continuada des de gener de 1934 fins al final de la Guerra Civil fou Joan Solé Cristófol, de Cal Martí dels Vedells i conegut com en Joan dels Vedells o Joanet de cal Martí, de professió tractant de bestiar.

Feliçment acaba de publicar-se el llibre de Josep M. Solé i Sabaté: La Cerdanya republicana i antifranquista, Joan Solé Cristòfol, (Barcelona, Generalitat de Catalunya-Memorial Democràtic, 2024), que és un repàs ben documentat i prolix de la biografia de l'alcalde de Bellver, amb un recull bibliogràfic, imatges, una relació de persones entrevistades i la llista de revistes i diaris consultats. Aquesta biografia i el llibre que es va publicar unes dècades abans de Joan Pous i Josep M. Solé i Sabaté: Anarquia i República a la Cerdanya (1936-1939). El Cojo de Málaga i els fets de Bellver (Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988), es complementen i il·lustren la visió dels fets més controvertits de la guerra a Cerdanya.

L'aparició poc abans de la biografia de J.M Solé d'un número monogràfic de la revista Querol, el 34, sobre «La Guerra Civil a la Cerdanya (1936-1939)», posa damunt la taula els punts de vista entrevistats dels ja esmentats Joan Pous i Josep M. Solé Sabaté amb els de Jean-Louis Blanchon, Antonio Gascón i Agustín Guillamón. Aquests darrers amb un discurs que tracta de desmentir la visió contrastada dels fets de Bellver. En una visió molt ideologitzada es tracta de trobar coherència i justificació a la revolució llibertària. Però de fet la resistència de Bellver conduïda pel seu alcalde a les pretensions de Puigcerdà va acabar propiciant el desmantellament del poder dels entorns d'Antonio Martín, per molt que en les accions comeses a Puigcerdà es puguin trobar connexions creuades, i en realitat s'ha pogut contrastar que el que va passar a Bellver el dia 27 d'abril de 1937 va ser el preludi dels fets de maig que capgirarien les hegemònies i situarien altre cop ERC i sobretot el PSUC en la conducció dels afers públics de Catalunya.

La biografia de Joan Solé avala la personalitat d'un alcalde ferm, actiu, compromès amb el catalanisme conscient que només la resistència a les pretensions de Puigcerdà garantiria l'autonomia política i la sobirania de les decisions, i dels subministraments. La vida durant un temps de Joan Solé fora de Catalunya el 1922 a Andorra després a Montpeller i finalment a l'Argentina de Gener 1923/febrer de 1924 i el seu retorn a Europa vivint un temps a París preparen el retorn a Bellver la primavera de 1926 on des de la casa familiar desplegaria la seva activitat de tractant de bestiar amb una mirada llarga i amb propostes de compra de braus a Suïssa per tal de millorar la cabana del vacum cerdà. Compromès amb la cosa pública, va ser elegit el gener de 1934 alcalde de Bellver i en seria fins el final de la guerra amb el parèntesi d'uns mesos.

La seva visió econòmica el va portar a plantejar i materialitzar el 1935 l'entrada de tots els socis de la cooperativa lletera de Bellver a la del Cadí de la Seu d'Urgell.

Com ja hem explicat més amunt, les tensions amb Puigcerdà van comportar visites successives de membres del Govern de la Generalitat en un intent de pacificar les tensions i d'imposar el predomini de les institucions públiques per damunt dels comitès. Com és sabut en l'intent d'atac a Bellver del 27 d'abril de 1937 hi va perdre la vida Antonio Martín i en el desmantellament de les accions empreses contra Bellver hi va intervenir Francesc Viadiu, director d'ordre públic de Lleida. Per argumentar i il·lustrar els fets un capítol recull testimonis i valoracions sobre el Cojo de Málaga que inclouen entre d'altres els punts de vista d'Esteve Albert, de Lluís Capdevila, de Francesc Mill, de Josep Benet, Hilari Ragner, Eric Hobsbawm i Paul Preston corregint George Orwell.

La petjada de Joan Solé que ressegueix Josep M. Solé ens porta a conèixer el Consell de Guerra les opinions favorables que van anar desmuntant una a una les acusacions que un denunciador havia formulat fins a l'exoneració. El llibre analitza també el paper de Joan Solé donant suport als aliats i a les xarxes d'evasió i informació. Els homenatges i reconeixements reiterats acrediten que la seva trajectòria li fou reconeguda sobretot per la seva actitud i compromís i per la defensa radical dels interessos i de la llibertat i les vides de tots els veïns de Bellver.